

Després de la guerra

(ALDC, VIII, 1977. *Després de la guerra*)

Les respostes corresponen a la locució preposicional que apareix a l'enunciat, que designa 'en un temps venidor respecte a aquell en què es parla o del qual es parla', però sovint apareix amb l'ús adverbial, sol o acompanyant la locució; en l'ALDC (VIII, mapa 1977. *Després de la guerra*) s'hi indica, si se'n té constància, quan el mot correspon a un adverb.

Després (de) (s. XVI) té per base *pres* (o *après* [s. XIII], amb pròtesi vocàlica, analògica de *abans*) (< PRÊSSE 'a prop') precedit de *des-*, atret pel sinònim antic *despuix* (< *des* + *puix* < *PÖSTIUS), amb les var. *desprest* 83, amb reforç dental; *dempres* 43 (Sanelo, 1802), per atracció de *emprés* 4, 7, 10, 13, 16, 56 (< ant. *en après*, amb síncope vocàlica) i *desomprés* (de) 43, amb canvi de [ə] > [u] per assimilació a la labial i aglutinació del prefix *des-* per atracció de *després*; *esprés* 13, 81, amb canvi de prefix. El participi de *acabar* (< llat. vg. *ACCAPĀRE, der. de *CAPU, per CAPUT), *acabat* (de) 8, 67, *en acabat* (sovint *en cabat*, per afèresi vocàlica), *en acabat* (*cabat*) de 69, 123, doc. des del s. XIX, partint de la idea de 'finalitzat' ("acabat el conflicte"), s'ha passat al de 'posterioritat' ("acabat [després de] el conflicte") amb la corresponent gramaticalització; rarament s'usa el gerundi, *acabant* 163, que tanmateix és molt corrent en val., sota la var. *en acabant*, com també *en acabar*; semànticament i gramaticalment *passat* 52 n'és el sinònim.

Una interessant innovació semàntica és la del

mall. *llavonses* 75, adverbí que a partir de 'aleshores' també té el valor de 'després'; el mot deriva de ĬLLAS HÓRAS 'en aquelles hores', que, a través de *llasores* > *llaors* > *llavors*, va canviar-se en *llavòs* (*llavò*) i, en *llavonses*, paral·lelament a la var. de *després*, *despreses* 25, i de *después*, *despuenses* 51, i analògicament a altres adverbis, com *daixonses*, *dallonses*.

Un altre significant força estès, de procedència forana, és *después* (de), un manlleu al cast. *después*, doc. des del s. XVII (Corbera, 1982; *Scripta* 2009, *Scripta* 2011, *Scripta* 2013), on és una var. de l'anterior *depués* (< DE POST), segons Coromines, amb un pas de *de* a *des* per atracció de *des que*. Són abundoses les var.: *despés* 48, *después de*, *adespués* 86, 109, 186, *endespués* (de) 150, 153, 156, 161, 166, *andespués* 179, 182, *endospués* 153, *dispués* (de) 94, 108, 118, 134, 139, 149; *desempués* 16, *dempués* 88, potser encruuat amb *dempres* o amb l'ant. *emprés* (< *en après*); *despuenses* 51, *despreses* 51, amb un canvi semblant al de *llavonses* (cf. més amunt).

Un altre mot extern, castellà, de poc rendiment, és *luego* 95, 137, catalanitzat en *lluego* 142, un mot que prové del llat. (IN) LOCO 'en el lloc, allà mateix', canviat en 'després'. A notar la forma i el mot en relació *des de la guerra cap aquí* 141 i *posterior* 95.

La forma més antiga, *après*, es conserva en ross., potser ajudada pel fr. *après*, substituïda (s. XVI) per *després*, que, des del s. XVII, va rebre la competència del cast. *después*, particularment en cat. occ. i, menys, en cat. or., aquí a voltes en convivència amb el tradicional *després* i el més modern *en acabat*.

Són mots normatius *després*, *après*, adverbis, des del DOrt, 1917; *després de*, locució preposicional, *acabat*, adverbí, *acabat de*, locució preposicional, des del DG₁, 1932; *en acabat*, locució adverbial, i *en acabat de*, locució preposicional, des del DIEC₁, 1995.

